

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

válka je válka. Současné válečné změny ve východní a střední Evropě jsou evidentní, vidíme je. Vyšetřili jsme 43 Ukrajinek, které uprchly z války na Ukrajině do Česka. Věk byl 18–60 let. Působily dobře, dámy byly upravené, u většiny z nich jsme neviděli na první pohled stres. Samozřejmě, muži se vyšetření neúčastnili, nemají možnost odejít z Ukrajiny. Vyšetřili jsme pouze dámy s normální kognicí. Vyšetřovali je dvě psycholožky, které také odešly z Ukrajiny – Sofia Berezka a Tetjana Evmenova. Když dámy vyšetřily, všechny byly ve stresu. Ukrajinky proti českým kontrolám měly stres signifikantní ($p < 0,001$), také depresi ($p = 0,019$) a anxieta ($p = 0,001$). Nelišily se od kontrolní skupiny s pamětí a inteligencí (Preiss, 2024).

MRI ukázaly signifikantní změny v mozku, hlavně v posteriorní a centrální části thalamu a v konektivitě také orbitální části mozku a inzulu. Šlo tedy o limbický systém. Nevíme, zda jde o přechodné nebo trvalé následky. Když jsme vyšetřovali holocaust, přeživší po 70–75 letech po válce měli signifikantní změny v mozku. Ve druhé a třetí generaci v MRI nebyly změny v kortexu, ale byly změny v konektivitě mezi hlubokými částmi (např. hypothalamus) a kortexem. Když jsme sledovali holandské vojáky, kteří se účastnili vietnamské války, změny mozku v MRI byly evidentní po návratu do Holandska, ale za 1,5 roku už nebyly přítomné. Takže nevíme, zda Ukrajinci budou mít dlouhodobé změny v mozku, nebo ne. Obávám se však, že spíše ano, protože sice odešli z Ukrajiny, ale jejich muži, bratři nebo

otcové tam zůstali, někteří jsou v ukrajinské armádě. Ženy jsou tedy ve stresu.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší

Prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.,
FCMA, FANA, FEAN
předseda redakční rady

LITERATURA

1. Preiss M, Fňášková M, Berezka S, et al. War and women: An analysis of Ukrainian refugee women staying in the Czech Republic. *Cambridge Prisms: Global Mental Health*, 2024;11(e47):1–9.
2. Rektor I, Fňášková M, Berezka S, et al. Acute war stress in Ukrainian refugees. *Neurobiological and psychological impact*. Submitted.